

## Şanlıurfa'daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler

Haşim ÖTNÜ<sup>1</sup>, Hasan AKAN<sup>2\*</sup>

<sup>1</sup>Şanlıurfa Mehmet Akif İnan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Şanlıurfa, <sup>2</sup>Harran Üniversitesi, Fen Edeb. Fak., Biyoloji Bölümü, Şanlıurfa  
<sup>1</sup><https://orcid.org/0000-0003-2335-4170>, <sup>2</sup><https://orcid.org/0000-0002-3033-4349>  
✉: hakan@harran.edu.tr

### ÖZET

Bu çalışma, 2018-2019 yıllarında Şanlıurfa merkez ilçelerindeki eczane ve aktarlarda fitoterapi amaçlı satılan bitkisel ürünlerin tespiti için yapılmıştır. Şanlıurfa'da bulunan 48 eczane ve 13 aktar dükkânında araştırma yapılmış olup, 144 bitkinin fitoterapi amaçlı satıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu çalışmada fitoterapi amaçlı satılan 84 terkinin muhteviyatı, üretici firmaları, kullanım amaçları ve drogların bilimsel isimleri de belirlenmiştir. Araştırma yapılan eczane ve aktarlardaki bitki ve terkiplerin fotoğrafları da çekilmiştir. Tespit edilen bitki ve bileşimlerin bilimsel isimleri ile yöresel isimlerine de yer verilmiştir.

### Araştırma Makalesi

### Makale Tarihçesi

Geliş Tarihi : 11.02.2020  
Kabul Tarihi : 09.04.2020

### Anahtar Kelimeler

Aktar  
Eczane  
Fitoterapi  
Şanlıurfa  
Şifalı Bitkiler

## Plants Sold For Phytotherapy in Pharmacies and Herbalists of Şanlıurfa

### ABSTRACT

This study was carried out to determine the phytotherapy products sold in pharmacy and herbal medicine in Sanliurfa in 2018-2019. Research was conducted in 48 pharmacies and 13 transfer shops in Şanlıurfa and 144 plants that were sold for phytotherapy. In addition, the contents of the 84 compounds sold for phytotherapy purposes, manufacturer companies, uses and the scientific names of the drugs were determined. Photographs of plants and compositions in the pharmacy and herbal products were also taken. The scientific names and local names of the plants and compositions identified were also included.

### Research Article

### Article History

Received : 11.02.2020  
Accepted : 09.04.2020

### Keywords

Herbalist  
Medicinal Plants  
Pharmacy  
Phytotherapy  
Şanlıurfa

**To Cite** : Ötnü H, Akan H 2020. Şanlıurfa'daki Eczanelerde ve Aktarlarda Fitoterapi Amaçlı Satılan Bitkiler. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 23 (4): 947-965. DOI: 10.18016/ksutarimdog.vi.688167.

## GİRİŞ

Yunanca kaynaklı olan **fitoterapi**, *phyton*=bitki ve *therapeia*=hizmet etmek, iyileştirmek, tedavi etmek kelimelerinin birleştirilmesinden meydana gelmektedir. Fitoterapi, bitkisel kökenli ilaçların tedavide kullanılmasını araştıran bir bilim dalıdır (Çubukçu ve ark., 2002). İnsanların bitkilerle olan ilişkisi geçmişten beri gelen bir durumdur. İnsanlar açlık, sağlık ve çevreye olan katkılarından dolayı bitkilere yönelmiş, zaman içerisinde bu bitkiler deneme yanılma yollarıyla insan hayatında büyük önem kazanmışlardır. İlk çağlardan kalan arkeolojik bulgulara göre insanlar, sağlık sorunlarını gidermek için bitkileri kullanmışlardır (Heinrich ve ark., 2004; Faydaoğlu ve Sürücüoğlu, 2011). Günümüzde mevcut ilaçların 1/4'i bitkisel kökenlidir ve bunların birçoğunda bitkiden elde edilmek istenen etken madde, laboratuvar ortamında elde edilmektedir. Son yıllarda sentetik ilaçlarla meydana gelebilen ciddi yan etkilerin yol açtığı medikal ve ekonomik sorunlar, yan

etkiden arınmış olduğu düşüncesi gibi birçok etmene bağlı olarak bitkisel tedaviyi yeniden popüler duruma getirmiştir (Sarışen ve Çalışkan, 2005). Türkiye'nin hemen her bölgesinde, özellikle şifalı bitkilerin etnobotanik kullanımları ile ilgili bilgiler kuşaktan kuşağa aktararak gelmiştir (Yıldırım, 2004).

Bugün yeryüzünde bulunan bitki türü sayısının 250.000-500.000 arasında olduğu kabul edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) kayıtlarına göre dünya nüfusunun büyük bir bölümü (%70-80) tedavi veya korunmak amacıyla "geleneksel tıp"tan yararlanmaktadır (Kırıcı, 2015). Bu amaçla yararlanılan tıbbi bitki türlerinin 70.000 kadar olduğu tahmin edilmektedir. WHO tarafından 21.000 bitki türü, ilaç hazırlamak için uygun bulunmuştur (Başaran, 2012). Tıbbi bitkilerden yararlanılarak hastalıkları tedavi etme alışkanlıkları, günümüzde "alternatif tıp", "geleneksel tıp" ya da "tamamlayıcı tıp" adı altında giderek artmaktadır (Ersöz, 2012; Kırıcı, 2015). Baytop, "Türkiye'de Bitkilerle Tedavi"

adlı kitabında, Türkiye’de doğal olarak yetişen tıbbi bitki türlerinin 600 kadar olduğunu belirtmiştir (Baytop, 1984).

Son zamanlarda Sağlık Bakanlığı tarafından Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları yönetmeliği yayımlanmıştır. Artık Türkiye’de de aktarların yanı sıra, sağlık bakanlığının onayı ile fitoterapi amaçlı satılan bitkiler eczanelerde de daha güvenli olarak yerini almış bulunmaktadır (Anonim, 2020a).

“Aktar” kelimesi Arapça’da droglar ya da tıbbi madde anlamına gelen “akarır” kelimesinden gelmektedir (Akbulut & Özkan, 2016). İnsanlar aktarlardan sağlıkla ilgili tek tek, karışım halinde ya da hazır karışımlar halinde aldıkları drogları, tamamen doğal ve zararsız olduğu düşüncesiyle sorgulamadan kullanmaktadırlar (Tulukçu ve Sağdıç, 2011). Ancak bilinenin aksine tıbbi bitkiler de zararlı yan etkilere sahip olabileceğinden, tıbbi bitkilerle tedavi baharatçılara emanet edilemeyecek kadar önemli bir konudur (Bulut ve ark., 2017).

Şanlıurfa’da bitkilerle tedavi oldukça had safhadadır. Yerel halk çoğu zaman kocakarı ilaçlarından satılan bitkileri tercih etmektedir. Ancak, Sağlık Bakanlığınca da tedbirler alınmış olup, eczanelerde de tıbbi bitkilerin satışlarına daha sık yer verilmesi önerilmiştir (Ersin ve Aksoy, 2004).

Bu araştırmanın amacı; Şanlıurfa’daki eczanelerde ve aktarlarda fitoterapi amaçlı satılan bitkilerin tespiti, hangi hastalıkların tedavisinde tercih edildiği ve halkın tıbbi bitkilere olan ilgisinin araştırılmasıdır.

Bu çalışmanın fitoterapi alanında bir boşluğu dolduracağı kanaatindeyiz.

Literatür taramaları sonucu elde edilen fitoterapi ile alakalı araştırmalardan bazıları şunlardır;

Çini (1983), Başer ve ark. (1986), Yücecian (1988), Özel (1999), Ayanoğlu ve ark. (1999), Akan ve ark. (2004), Malyer ve ark. (2004), Akan ve Aslan (2005), Akan ve ark. (2005), Saraçoğlu ve Ergun (2006), Balos ve Akan (2007), Akan ve ark. (2008), Akan ve Balos (2008), Çömlekçioğlu ve Karaman (2008), Altan (2008), Bayramoğlu ve ark. (2009), Solmaz ve Eren (2009), Yapıcı ve ark. (2009), Koçtürk ve ark. (2009), Deniz ve ark. (2010), Saskara ve ark. (2010), Kendir ve Güvenç, (2010), Faydaoğlu ve Sürücüoğlu (2011), Tulukcu ve Sağdıç, (2011), Altay ve Karahan, (2012), Açıkgöz ve Demirkol (2012), Polat ve ark. (2012a), Polat ve ark. (2012b), Leblebici ve ark. (2012), Akan ve ark. (2013), Aslan (2013), Selvi ve ark. (2013), Sargın ve ark. (2013), Sıcak ve ark. (2013), Demirez ve ark. (2014), Korkmaz ve ark. (2014), Uzun ve ark. (2014), Akan ve Ayaz, (2016), Akan ve Bakır Sade (2015), Kökçü ve ark. (2015), Altay ve ark. (2015), Adıgüzel ve ark. (2016), Volkan ve ark. (2016), Furkan (2016), Bulut ve ark. (2017), Ozhatay (2017), Kayıran ve Kırıcı (2019), Kaya ve ark. (2019), Alpınar ve Yazıcıoğlu (2019)’dır.

## MATERYAL ve METOT

Bu çalışma, 2018-2019 yıllarında Şanlıurfa merkezindeki eczane ve aktarlarda fitoterapi amaçlı satılan bitkisel ürünlerin tespiti için yapılmıştır. Şanlıurfa kent merkezindeki Haliliye, Eyyübiye ve Karaköprü merkez ilçelerinde (Şekil 1) satılan tıbbi bitkilerin tespiti için belirli aralıklarla aktarlar ve eczaneler ziyaret edilmiştir. Kent merkezindeki pilot çalışma olarak seçilen 13 aktar ve 48 eczacı ile birebir görüşmeler yapılmıştır. Eczacı ve aktarların bu bitkileri hangi amaçla sattıklarını tespit etmek için önceden hazırlanmış “Bilgi kayıt formları” ile bilgiler derlenmiştir. Kaynak kişilere bitkinin yerel ismi, kullanım amacı, kullanılan kısmı ve kullanım şekli sorulmuştur.

Bu çalışmada fitoterapi amaçlı satılan 84 terkinin muhteviyatı, üretici firmaları, kullanım amaçları ve drogların bilimsel isimleri bulgular kısmında verilmiştir.

Materyal olarak aktarlarda ve eczanelerde satılan bitki örnekleri kullanılmış, satılan bitkilerden numuneler alınmış ve numunelerin bilimsel teşhisleri yapılmıştır. Bu bitkilerin teşhisinde Türkiye Florası’ndan (Davis, 1965-1985; Davis ve ark., 1988; Türkiye Florası cilt 11 (Güner ve ark., 2000) adlı eserlerden yararlanılmıştır. Bitkilerin geçerli isimleri (Anonim, 2020b)’ye göre verilmiştir. Teşhisinde zorluk çekilen bitki örnekleri için uzman akademisyenlerden destek alınmıştır. Bitki örneklerine araştırmacının numarası verilmiştir. Araştırmada elde edilen bitki drogları Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Herbaryumu (HARRAN)’nda saklanmaktadır.

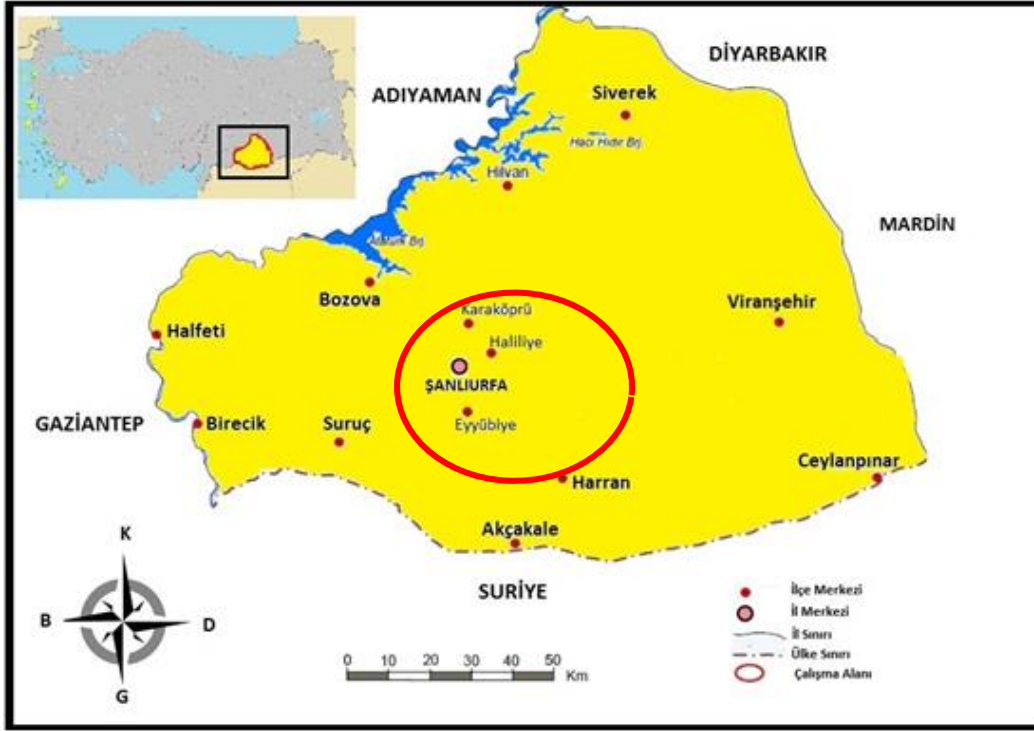
## Araştırma Alanının Genel Özellikleri

Şanlıurfa, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nin Orta Fırat Bölümü’nde yer almaktadır. 2019 yılı sonu itibarıyla İl nüfusu: 2.073.614’dır. Türk, Kürt, Arap ve Zaza başta olmak üzere farklı etnik kişilerin bir arada kardeşçe yaşadığı bir şehirdir. İlin yüzölçümü 19.242 km<sup>2</sup>’dir. Şehrin ekonomik faaliyetleri başta tarım olmak üzere hayvancılık ve turizmdir.

İlin ortalama yükseltisi 518-900 metredir. İlin en yüksek noktası kuzeydoğusundaki Karacadağ (1919 m) sönmüş yanardağ kütesidir.

Şanlıurfa ili Akdeniz iklim bölgesinin De Martonne metoduna göre “Yarı Kurak” iklim bölgesine girmektedir (Akman, 2011). Son 50 yılı kapsayan verilere göre Şanlıurfa ilinde yıllık ortalama sıcaklık 18,7 °C ‘dir. Yıllık ortalama yağış miktarı ise 457,8 mm’dir (Anonim, 2010).

Zohary (1973)’e göre Güneydoğu Anadolu Bölgesi, İran-Turan Floristik Bölgesi’nin Mezopotamya Provansı’nda yer almaktadır. Bölgede otsu türler çoğunluk göstermektedir (Aydoğdu ve Akan, 2005; Balos ve Akan, 2007).



Şekil 1. Çalışma alanının haritası

Figure 1. Map of study area

## ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu çalışmada verilen bilgiler, Şanlıurfa'daki eczane ve aktarlarla yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgilerdir.

Tüm hastalıklarınızda doktora danışmanız önerilmektedir. Şanlıurfa'daki aktar ve eczanelerde fitoterapi amaçlı satılan bitkiler, aileye düzeyine göre alfabetik olarak Çizelge 1'de verilmiştir.

Şanlıurfa'daki eczane ve aktarlarda fitoterapi amaçlı satılan terkipler ve diğer bitkisel ürünler ise Çizelge 2'de gösterilmiştir.

## SONUÇ ve TARTIŞMA

Bu çalışma 2018-2019 yılları arasında yapılmıştır. Şanlıurfa merkez ilçeleri olan Haliliye, Eyyübiye ve Karaköprü'deki eczane ve aktarlarda fitoterapi amaçlı satılan bitkisel ürünlerin tespiti amaçlanmıştır. Şanlıurfa'da bulunan 48 eczane ve 13 aktar dükkânında, toplam 61 kaynak kişi ile görüşmeler yapılmış olup, 70 familyaya ait 144 bitkinin fitoterapi amaçlı satıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca, bu çalışmada fitoterapi amaçlı satılan 84 terkiplerin muhteviyatı, üretici firmaları, kullanım amaçları ve drogların bilimsel isimleri de belirlenmiştir.

o Şanlıurfa'daki aktarlarda ve baharatçılarda fitoterapi amaçlı satılan tıbbi bitkiler gıda takviyesi veya baharat adı altında yasal olarak satılmaktadır. Ancak, araştırma yapılan aktar dükkânlarının genelinde fitoterapi amaçlı satılan çoğu bitkinin ambalajsız ve sağlıklı olmayan şartlarda olduğu

görülmüştür. Aktarlardaki ürünlerin genellikle büyük çuvallarda muhafaza edildiği, naylon poşetlerle satıldığı ve sağlıklı şartlarda depolandığı tespit edilmiş, bitkilerin son kullanma tarihleri ile ilgili bir bilgiye yer vermedikleri de gözlemlenmiştir. Aktarlardaki tıbbi bitkilerin bir kısmı il genelinden toplanmakta, diğer yaygın tıbbi bitkiler ise İstanbul, Mersin ve Ankara'daki merkezlerden getirilmektedir. Eczanelerde tıbbi amaçlı satılan bitkisel ürünlerin tamamının İstanbul gibi metropol kentlerden veya yurt dışından ithal edildiği tespit edilmiştir.

o Çalışma sonuçları diğer araştırmalarla karşılaştırıldığında ortaya çıkan durum Çizelge 3'te verilmiştir. Bu çizelgede familya sayısının yanı sıra takson sayısı, terkip sayısı ve kaynak kişilerin sayısı da verilmiştir (Çizelge 3).

o Yapılan çalışmada en fazla takson içeren büyük familyalar sırasıyla; Lamiaceae (13), Rosaceae (11), Asteraceae (11), Apiaceae (9), Fabaceae (10), Malvaceae (6) ve Zingiberaceae (4)'dür. Şekil 2'de familyaların takson sayılarının yüzdelik dağılımı görülmektedir.

o Araştırmada en fazla takson içeren cinsler şunlardır; *Prunus* (3), *Pistacia* (2), *Juniperus* (2), *Vaccinium* (2), *Lavandula* (2), *Mentha* (2), *Salvia* (2), *Hibiscus* (2), *Papaver* (2) ve *Pinus* (2)'dir.

o Tıbbi çay olarak satılan bazı bitkiler; *Capsella bursa-pastoris*, *Cydonia oblonga*, *Glycrrhiza glabra*, *Matricaria chamomilla* var. *chamomilla*, *Mentha pulegium*, *Rosa canina*, *Thymbra spicata* var. *spicata*'dır.

Çizelge 1: Şanlıurfa'daki aktar ve eczanelerde fitoterapi amaçlı satılan bitkilerin özellikleri  
Table 1: Characteristics of plants sold for phytotherapy in pharmacies and herbalists of Şanlıurfa  
Çizelge 2. Şanlıurfa'daki eczane ve aktarlarda satılan terkipler ve diğer ürünler

Bitki Familyası Plant Family	Bitkinin Bilimsel adı The Scientific name of the plant	Yöresel isimleri Local names	Kullanılan kısımları Parts used	Kullanım amacı Purpose of usage	Bitki Örnek No: Number of sample
Adoxaceae	<b>Sambucus nigra</b> L.	Kara mürver	Çiçekleri	Grip ve soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1117
Amaranthaceae	<b>Chenopodium quinoa</b> Willd.	Kinoa	Tohumu	Zayıflama ve sindirimi kolaylaştırıcı amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1025
Amaryllidaceae	<b>Allium sativum</b> L.	Sarımsak	Meyvesi	Yüksek tansiyon, kandaki kolesterolün düşürülmesi ve saç dökülmesini engelleyici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1084
Anacardiaceae	<b>Pistacia terebinthus</b> L. subsp. <b>terebinthus</b>	Menengiç, Melengiç, Çitlembik, Bittim	Meyveleri Dalları Yaprakları	Vücuttaki toksinleri atmak için, ayrıca bittim sabunu ve kahvesinin elde edilmesinde de kullanılmaktadır	HÖ 1082
Anacardiaceae	<b>Pistacia vera</b> L.	Antep fıstığı	Meyve dış kabuğu	Bağırsak iltihabı, mide ağrıları ve bronşitte kullanılmaktadır	HÖ 1077
Anacardiaceae	<b>Rhus coriaria</b> L.	Sumak	Meyvesi	Mide rahatsızlıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1091
Annonaceae	<b>Cananga odorata</b> (Lam.) Hook.f. & Thomson	Ylang ylang	Bitkisel yağ	Sakinleştirici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1122
Apiaceae	<b>Ammi visnaga</b> (L.) Lam.	Diş otu, Kürdan otu, Hiltan	Çiçekleri Tohumu	Meyveleri kürdan yapımında, çiçekleri ise astım, bronşit gibi solunum yolu hastalıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1108
Apiaceae	<b>Anethum graveolens</b> L.	Dereotu	Yaprak Kuru tozu	Bağışıklık sistemini güçlendirici, ağız kokusu ve mide rahatsızlıklarını giderici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1086
Apiaceae	<b>Coriandrum sativum</b> L.	Kişniş	Meyve	Mide salgılarını arttırıcı, iştah açıcı ve hazmettirici amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1048
Apiaceae	<b>Cuminum cyminum</b> L.	Kimyon	Meyve Tohum	Cilt yaralarının kapanmasında, sindirim sisteminde ve anemi hastalığında kullanılmaktadır	HÖ 1030
Apiaceae	<b>Eryngium campestre</b> L.	Boğa dikeneni	Toprak üstü kısımları	Balgam ve ödem söktürücü, böbrek taşlarını düşürmede kullanılmaktadır	HÖ 1110
Apiaceae	<b>Ferula orientalis</b> L.	Çakşır	Kök kabukları	Cinsel gücü arttırıcı ve kısırılığı önleyici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1021
Apiaceae	<b>Foeniculum vulgare</b> Mill.	Rezene	Meyveleri Uçucu yağı	İnfüzyon yoluyla yapılan çay anne sütünü arttırıcı, süt çocuklarında mide ve bağırsak gazlarının gidericiliğinde kullanılmaktadır	HÖ 1043

Apiaceae	<b>Petroselinum crispum</b> (Mill.) Fuss	Maydanoz	Toprak üstü kısımları	Karaciğer ve böbrek rahatsızlıkları ve stresi önlemede kullanılmaktadır	HÖ 1027
Apiaceae	<b>Pimpinella anisum</b> L.	Anason	Meyveleri	Gaz giderici, spazm azaltıcı etkiler ve iştahsızlık için kullanılmaktadır	HÖ 1012
Aquifoliaceae	<b>Ilex paraguariensis</b> A.St.-Hil.	Mate	Yaprakları	Zihinsel yorgunluğa karşı uyarıcı ve zayıflama amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1111
Araliaceae	<b>Hedera helix</b> L.	Duvar sarmaşığı	Yaprak Şurup	Öksürüğü engellemede kullanılmaktadır	HÖ 1140
Araliaceae	<b>Panax ginseng</b> C.A. Meyer.	Ginseng	Kökü, Hazır jel Kapsül	Cinsel yetersizliğe karşı, yorgunluk, fiziksel performansı artırıcı ve strese karşı kullanılmaktadır	HÖ 1105
Arecaceae	<b>Cocos nucifera</b> L.	Hindistan cevizi	Bitkisel yağı	Saçı canlı tutma ve nemlendirme özelliği için kullanılmaktadır	HÖ 1136
Asteraceae	<b>Achillea oligocephala</b> DC.	Civanperçemi	Çiçek Toprak üstü kısmı Uçucu yağ	Sancı kesici, iltihap kurutucu, gaz söktürücü, özellikle basur yaralarını iyileştirici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1013
Asteraceae	<b>Artemisia dracunculus</b> L.	Tarhun	Yapraklar	Uykusuzluk, İştah açıcı ve yaraları dezenfekte edici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1018
Asteraceae	<b>Carthamus tinctorius</b> L.	Aspir, Haspir, Yalancı safran, Zafur	Çiçek kısımları ve pistilleri	İdrar artırıcı, kabız giderici ve adet söktürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ1020
Asteraceae	<b>Cichorium glandulosum</b> Boiss. et. Huet	Hindiba, Karahindiba	Toprak üstü kısımları	Egzama hastalığı, kansızlık ve derideki sivilcelere karşı kullanılmaktadır	HÖ 1009
Asteraceae	<b>Cynara scolymus</b> L.	Enginar	Meyvesi Yapraklar	Sindirim sistemi hastalıklarında, kolesterol ve tansiyonun dengelenmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1103
Asteraceae	<b>Echinacea purpurea</b> (L.) Moench	Ekinezya, Kirpiotu	Yaprakları	Bağışıklık sistemini güçlendirmek ve vücudun enfeksiyonlara karşı direncini arttırmak için kullanılmaktadır	HÖ 1055
Asteraceae	<b>Gundelia tournefortii</b> L. (Aste	Kenger, Kereng	Toprak altı ve toprak üstü kısım	Kenger sakızı diş etlerini kuvvetlendirmek için gıda amaçlı satılmaktadır	HÖ 1112
Asteraceae	<b>Helichrysum orientale</b> (L.) DC.	Altın Otu, Ölmez çiçek	Çiçekler	İdrar sökücü, böbrek ve mesane rahatsızlıkları için	HÖ 1033
Asteraceae	<b>Matricaria chamomilla</b> L. var. <b>chamomilla</b>	Papatya, Mayıs papatyası	Çiçekleri Uçucu yağ	Nezle ve grip, boğaz tahrişleri, ciltteki kaşıntı ve kızarıklıkları gidermek için kullanılmaktadır	HÖ 1065
Asteraceae	<b>Silybum marianum</b> (L.) Gaertn.	Deve dikenini	Tohumu	Karaciğer ve siroz hastalıklarına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1128
Asteraceae	<b>Tussilago farfara</b> L.	Öksürük otu	Yaprak Şurup	Öksürük, balgam ve diğer solunum yolu hastalıklarında yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır	HÖ 1058
Boraginaceae	<b>Alkanna tinctoria</b> (L.) Tausch subsp. <b>tinctoria</b>	Havacıya otu, Havaco, Havacı	Kökleri	Kökü ile hazırlanan çay kabızlıktan kurtulmak için kullanılmaktadır	HÖ 1006

Brassicaceae	<b>Brassica rapa</b> L.	Şalgam	Meyve Tohum	Bu bitki iştah açıcı ve sindirim sistemi ile bağırsak hareketlerini dengelemek için kullanılmaktadır	HÖ 1067
Brassicaceae	<b>Capsella bursa-pastoris</b> (L.) Medik.	Çobançantası, Çıngıraklı ot, Kuş otu	Toprak üstü kısımları	Basur hastalığında ve regl dönemlerini düzenleyici olarak tercih edilmektedir	HÖ 1089
Brassicaceae	<b>Sinapis arvensis</b> L.	Herdal, Hardal	Tohumları	Kuvvet macunları terkiplerinde kullanılmaktadır	HÖ 1071
Cannabaceae	<b>Humulus lupulus</b> L.	Şerbetçi otu	Çiçek Yaprak	Sakinleştirici ve rahatlatıcı amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1131
Capparaceae	<b>Capparis sicula</b> Veill. subsp. <b>sicula</b>	Kebere, kapari	Tomurcukları Meyveleri	Kuvvet verici ve afrodisyak amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1059
Caprifoliaceae	<b>Valeriana officinalis</b> L.	Kediotu	Ezilmiş kökleri	Yatıştırıcı, spazm giderici, sinirsel uykusuzluklar ve çarpıntılara karşı kullanılmaktadır	HÖ 1016
Comberateceae	<b>Terminalia citrina</b> Roxb. ex. Fleming	Sarı halile	Meyve	İshal kesici, vücut direnci ve cinsel gücü arttırıcı amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1139
Convolvulaceae	<b>Cuscuta babylonica</b> Aucher ex Choisy	Küşüt, İkşut, Küsküt, Gelinsaçı	Yaprakları	Karaciğer rahatsızlıkları, yeni doğan bebek ve annelerin fizyolojik sarılık tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1107
Cucurbitaceae	<b>Momordica charantia</b> L.	Kudretnarı	Meyve	Mide rahatsızlıklarında, kan şekeri düzenlemede, Cilt ve saç sağlığını koruma amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1001
Cupressaceae	<b>Juniperus communis</b> L. var. <b>communis</b>	Ardıç	Meyve Uçucu yağ Tentür	Balgam çıkartıcı, deri hastalıkları ve kandaki şeker miktarının düşürülmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1010
Cupressaceae	<b>Juniperus oxycedrus</b> L. subsp. <b>oxycedrus</b>	Adi ardıç	Meyveleri	İltihaplı yaraların tedavisi, midevi rahatsızlıklar ve zayıflamak için kullanılmaktadır	HÖ 1011
Cyperaceae	<b>Cyperus rotundus</b> L.	Topalak, Toparlak	Yumruları	Kabızlık ve kalın bağırsak iltihabını önlemede kullanılmaktadır	HÖ 1070
Elaeagnaceae	<b>Elaeagnus angustifolia</b> L.	İğde	Meyvesi	Zihin açıcı ve ateş düşürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ 1090
Equisetaceae	<b>Equisetum arvense</b> L.	Atkuyruğu, Kırkkilitotu	Toprak üstü kısımları	İdrar söktürücü, ödemleri çözücü ve öksürük yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır	HÖ 1060
Ericaceae	<b>Calluna vulgaris</b> (L.) Hull	Funda	Yaprakları	Böbrek taşı düşürenlere önerilmektedir	HÖ 1044
Ericaceae	<b>Vaccinium myrtillus</b> L.	Yaban mersini, Çoban üzümü	Meyve	Kan şekeri düzenleyici, idrar yollarını temizleyici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1014
Ericaceae	<b>Vaccinium macrocarpon</b> Aiton	Turna yemişi	Meyve	İdrar yolu enfeksiyonlarında kullanılmaktadır	HÖ 1142
Fabaceae	<b>Arachis hypogaea</b> L.	Yer fıstığı	Bitkisel yağ	Bağışıklık sistemini güçlendirici, kolesterol düzenleyici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1138
Fabaceae	<b>Ceratonia siliqua</b> L.	Keçiboynuzu, Harnup	Kuru meyveler Tohum	Sperm arttırıcı ve kabızlık giderici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1034
Fabaceae	<b>Senna marilandica</b> (L.) Link	Sinameki	Yaprak	Kabızlık giderici, saçları güçlendirici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1003

Fabaceae	<b>Senna alexandrina</b> Mill. L.	Açlık otu, Deve gözü, Erkek sinameki	Yaprak	Tokluk hissi vererek kilo vermede yardımcı olmakta ve kabızlığı gidermek için kullanılmaktadır	HÖ 1126
Fabaceae	<b>Glycyrrhiza glabra</b> L. var. <b>glabra</b>	Meyan, Biyan, Biyam balı, Süs	Kökleri	Balgam sökücü, göğüs yumuşatıcı, tat düzeltici, öksürük ve spazmlara karşı, böbrek rahatsızlıklarına karşı kullanılmaktadır.	HÖ 1079
Fabaceae	<b>Lathyrus sativus</b> L.	Burçak, Mürdümük	Tohumları	İdrar yolları iltihaplarını giderici, cinsel gücü artırıcı, kuvvet verici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1045
Fabaceae	<b>Trigonella foenum-graecum</b> L.	Çemen otu, Boyotu, Buyotu	Tohumları	Göğüs yumuşatıcı, balgam söktürücü ve kuvvet verici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1072
Fabaceae	<b>Vicia faba</b> L.	Bakla, Yahudi baklası	Meyvesi	Böbrek iltihabında, şeker hastalığı tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1031
Fagaceae	<b>Corylus avellana</b> L. var. <b>avellana</b>	Fındık	Meyvesi	Kuvvet verici ve hafızayı güçlendirmek amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1085
Fagaceae	<b>Quercus infectoria</b> G. Olivier	Mazı meşesi	Mazısı	Dâhilen ishal kesici, haricen ise basurda kan durdurucu olarak kullanılmaktadır	HÖ 1007
Ginkgoaceae	<b>Ginkgo biloba</b> L.	Mabet ağacı	Yapraklar	Hafızayı güçlendirici, cinsel isteğin artmasına yardımcı olarak kullanılmaktadır	HÖ 1106
Hypericaceae	<b>Hypericum perforatum</b> L.	Sarı kantaron	Toprak üstü kısımları	İshal kesici, ayrıca depresyon ve ruhsal çöküntüler için kullanılmaktadır	HÖ 1093
Iridaceae	<b>Crocus sativus</b> L.	Zahferan, Safran	Stigma	Depresyon tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1008
Juglandaceae	<b>Juglans regia</b> L.	Ceviz	Meyve Meyve kabukları Yaprakları	Meyveleri kan şekerini düşürücü, kuvvet verici, meyve kabukları ise haricen deri hastalıklarında ve saç dökülmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1081
Lamiaceae	<b>Lamium album</b> L. subsp. <b>album</b>	Ballıbaba	Kökü	Kabızlığı önleyici, kuvvet verici, kan temizleyici ve yaraları iyi edici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1057
Lamiaceae	<b>Lavandula angustifolia</b> Mill.	Lavanta	Çiçekli gövde	Saç dökülmesine karşı, sedef ve derideki lekelere karşı pomat olarak kullanılmaktadır	HÖ 1094
Lamiaceae	<b>Lavandula stoechas</b> L.	Karabaş otu, Afat, Korku otu	Toprak üstü kısımları	İdrar artırıcı, nefes açıcı ve depresyona karşı, ayrıca, çocuklarda korku giderici amaç için kullanılmaktadır	HÖ 1064
Lamiaceae	<b>Melissa officinalis</b> L. subsp. <b>officinalis</b>	Melisa, Oğulotu, Acem otu	Taze ve kurutulmuş yaprak Uçucu yağ	Kalp rahatsızlıklarına iyileştirici, sinir hastalıklarında yatıştırıcı, nefes darlığını giderici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1083
Lamiaceae	<b>Mentha piperita</b> L.	Nane	Toprak üstü kısımları	Mide rahatsızlıklarında ve vücut ateşinin düşürülmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1092
Lamiaceae	<b>Mentha pulegium</b> L.	Kaya yarpuzu, Punge tahte, Tüylü nane	Toprak üstü kısımları	Nefes açıcı ve mide rahatsızlıklarını giderici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1056
Lamiaceae	<b>Rosmarinus officinalis</b> L.	Kuşdili, Biberiye	Yaprakları	Kış aylarında üst solunum yolu enfeksiyonları hastalıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1074

Lamiaceae	<b>Salvia fruticosa</b> Mill.	Adaçayı	Toprak üstü kısımları Yaprakları	Solunum sistemi rahatsızlıkları ve böbrek hastalıklarında çay gibi kaynatılıp ve içilmektedir	HÖ 1023
Lamiaceae	<b>Salvia hispanica</b> L.	Chia tohumu	Tohumu	Beyin ve kalp hastalıklarında, ayrıca tokluk hissi verdiği için zayıflamak amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1125
Lamiaceae	<b>Teucrium polium</b> L.	Yavşan otu, Talik, Meryemhort	Toprak üstü kısımları	Mide rahatsızlıkları, özellikle karın ağrılarında yaygın olarak kullanılmaktadır	HÖ 1053
Lamiaceae	<b>Thymbra spicata</b> L. var. <b>spicata</b>	Cahter, Zahter, Zater, Kara kekik,	Toprak üstü kısımları	Bronşit ve sinüzit rahatsızlıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1095
Lamiaceae	<b>Thymus fallax</b> Fisch. & C.A. Mey	Kekik	Toprak üstü kısımları	Hazımsızlık giderici, balgam söktürücü ve öksürük kesici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1076
Lamiaceae	<b>Vitex agnus-castus</b> L.	Hayıt	Tohumları	Anne sütünü arttırıcı ve hormon dengeleyici özellikler için kullanılmaktadır	HÖ 1075
Lauraceae	<b>Cinnamomum verum</b> J. Presl	Tarçın	Kabuk	Kilo vermeye yardımcı, kan şekerini dengeleyici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1004
Lauraceae	<b>Laurus nobilis</b> L.	Defne	Yaprak ve meyveleri	Defne yağı haricen romatizma ağrılarını dindirici, vücut parazitlerini öldürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ 1026
Lauraceae	<b>Persea americana</b> Mill.	Avokado	Meyveleri	Meyvelerin yağlı mezokarp kısmı ezilip limon olarak sıkılır. Meyvelerden elde edilen yağ cilt bakımında kullanılmaktadır	HÖ 1029
Linaceae	<b>Linum usitatissimum</b> L.	Keten	Tohum	Tokluk hissi verip zayıflamak için kullanılmaktadır	HÖ 1134
Lythraceae	<b>Punica granatum</b> L.	Nar	Bitkisel yağı	Yaşlanmaya ve kırışıklıklara karşı etkili olarak kullanılmaktadır	HÖ 1120
Malpighiaceae	<b>Malpighia emarginata</b> DC.	Barbados kirazı	Meyve	Grip, nezle gibi soğuk algınlıklarına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1141
Malvaceae	<b>Abelmoschus esculentus</b> (L.) Moench	Bamya	Meyveler	Bağırsakları yumuşatıcı, mide ve göğüs yumuşatıcı olarak kullanılmaktadır	HÖ 1047
Malvaceae	<b>Althaea officinalis</b> L.	Hatmi, Hiro.	Çiçek ve yaprakları	Akciğer rahatsızlıkları, nezle ve bronşit tedavisinde kullanılır. Çiçekleri kaynatılıp, suyu içilmektedir. Kaşıntıları dindirmek için bitkinin yaprakları ılık halde cilde tatbik edilmektedir.	HÖ 1037
Malvaceae	<b>Hibiscus sabdariffa</b> L.	Hibiskus, Narçiçeği	Yaprak	Bağışıklık sistemini güçlendirici ve özellikle kış aylarında nezle ve grip gibi hastalıklara karşı korunmaya yardımcı amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1127
Malvaceae	<b>Malva sylvestris</b> L.	Kömeç, Ebegümeçi, Develik, Tolik	Kurutulmuş toprak üstü kısımları	Göğüs yumuşatıcı, öksürük kesici ve damar tıkanıklığında kullanılmaktadır	HÖ 1032



Malvaceae	<b>Theobroma cacao</b> L.	Kakao yağı	Bitkisel yağ	Dudak çatlakları ve sedef yaralarında kullanılmaktadır.	HÖ 1123
Malvaceae	<b>Tilia platyphyllos</b> Scop. subsp. <b>platyphyllos</b>	Ihlamur	Yaprak Çiçek	Öksürüğe, gribe ve nezleye karşı kullanılmaktadır	HÖ 1066
Moraceae	<b>Morus nigra</b> L.	Karadut	Meyve	Aft, mantar ve ağız içi yaralarının iyileştirilmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1109
Moringaceae	<b>Moringa oleifera</b> Lam.	Moringa	Yaprakları	Zayıflama amacıyla kullanılmaktadır	HÖ 1133
Myrtaceae	<b>Melaleuca alternifolia</b> (Maiden & Betch) Cheel	Çay ağacı, Hint defnesi	Bitkisel yağ	Akne ve sivilce gibi cilt sorunlarına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1118
Myrtaceae	<b>Myrtus communis</b> L.	Mersin, Murt	Yaprakları	Göğüs hastalıkları ve idrar yolu rahatsızlıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1098
Myrtaceae	<b>Syzygium aromaticum</b> (L.) Merr. & L.M. Perry	Karanfil	Çiçek Kök Yaprak	Hem baharat hem de ağız kokusunu gidermek ve çaya hoş koku vermek için kullanılmaktadır	HÖ 1036
Nitrariaceae	<b>Peganum harmala</b> L.	Üzerlik	Tohumları	Kurt düşürücü, adet söktürücü, uyuşturucu ve soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1002
Oleaceae	<b>Olea europaea</b> L. subsp. <b>europaea</b>	Zeytin	Yaprakları	Sindirim sistemi, bağışıklık ve kalp sağlığı için kullanılmaktadır	HÖ 1124
Onagraceae	<b>Epilobium angustifolium</b> L.	Yakı otu	Yaprakları	Prostat tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1116
Papaveraceae	<b>Fumaria officinalis</b> L.	Şahtere	Toprak üstü kısımları	İdrar arttırıcı, yatıştırıcı ve sedefe karşı kullanılmaktadır	HÖ 1062
Papaveraceae	<b>Papaver rhoeas</b> L.	Gelincik	Çiçekleri	Balgam söktürücü, göğüs yumuşatıcı ve küçük çocuklara uyku verici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1087
Papaveraceae	<b>Papaver somniferum</b> L.	Haşhaş	Yaprak, tohum	Haşhaş yaprakları merhem haline getirilip ağrıyan bölgeye ağrıyı kesmek için kullanılmaktadır	HÖ 1041
Passifloraceae	<b>Passiflora edulis</b> Sims.	Çarkıfelek	Toprak üstü kısım	Huzursuzluk, endişe, ruhsal sıkıntıların giderilmesinde ve uykusuzluk tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1130
Pedaliaceae	<b>Sesamum indicum</b> L.	Susam, Küncü, Künci	Tohumları	Kuvvet verici macunlara katılmaktadır	HÖ 1099
Pinaceae	<b>Pinus brutia</b> Ten.	Çam terebentin	Bitkisel yağ	Cilt tedavisi ve saç dökülmesine karşı kullanılmaktadır	HÖ 1119
Pinaceae	<b>Pinus pinea</b> L.	Çam fıstığı	Tohumları	Kuvvet verici ve diş ağrılarını dindirici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1061
Piperaceae	<b>Piper nigrum</b> L.	Karabiber	Meyveleri, kabukları	İştah açıcı ve gaz söktürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ 1049
Platanaceae	<b>Platanus orientalis</b> L.	Çınar	Gövde kabukları	Saç bakımı ve yanıklarda haricen kullanılmaktadır	HÖ 1097
Poaceae	<b>Elymus repens</b> (L.) Gould.	Ayrık otu	Kök, Rizom	Böbrek ve mesanede meydana gelen taş ve iltihapların tedavisinde kullanılmaktadır	HÖ 1101
Poaceae	<b>Eragrostis tef</b> (Zucc.) Trotter	Teff tohumu	Tohumları	Zayıflama amacıyla kullanılmaktadır	HÖ 1068

Poaceae	<b>Zea mays</b> L.	Mısır	Püskülü	Püskülü kaynatılarak idrar sökücü ve kumu düşürmede kullanılmaktadır. Ayrıca zayıflama amaçlı yapılan terkiplere katılmaktadır	HÖ 1054
Portulacaceae	<b>Portulaca oleracea</b> L.	Semizotu, Parpar	Toprak üstü kısım	Kolesterolün düşürülmesinde ve kan basıncının dengelenmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1073
Ranunculaceae	<b>Nigella sativa</b> L.	Çörekotu, Kara çörek	Tohumları Sabit yağ	Tohumlardan elde edilen yağ haricen saç dökülmesi ve kepeğe karşı kullanılmaktadır. Ayrıca bağışıklık sistemini güçlendirici amaçlar için de yenilmektedir	HÖ 1024
Rhamnaceae	<b>Frangula alnus</b> Mill.	Acı çehre	Kuru meyve	Zayıflamada, yağların azalmasında, ödemin atılmasında, kan şekeri ve kolesterolün düzenlenmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1104
Rhamnaceae	<b>Ziziphus jujuba</b> Mill.	Hünnap	Yaprak, meyve, sabit yağ, kuru meyve, tentür	Balgam yumuşatıcı, idrar söktürücü ve kolesterol düşürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ 1063
Rosaceae	<b>Alchemilla vulgaris</b> L.	Aslanpençesi	Toprak üstü kısımlar	Bayanlarda tüylenmeye karşı, Östrojen hormonu yükseltici, adet düzensizliğine karşı yardımcı ve destekleyici olarak kullanılmaktadır	HÖ 1078
Rosaceae	<b>Cerasus mahaleb</b> (L.) Mill. var. <b>mahaleb</b>	Mahlep	Meyveleri	Kuvvet verici, cinsel gücü artırıcı ve prostat büyümesini önleyici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1088
Rosaceae	<b>Crataegus monogyna</b> Jacq. subsp. <b>monogyna</b>	Alç, Guviç	Çiçek Meyve Yaprak	İdrar artırıcı, yatıştırıcı, spazmları önleyici ve tansiyon düşürücü olarak kullanılmaktadır	HÖ 1042
Rosaceae	<b>Cydonia oblonga</b> Mill.	Ayva yaprağı	Yaprak	Bronşit, grip, nezle ve soğuk algınlığına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1129
Rosaceae	<b>Prunus armeniaca</b> L.	Kayısı	Meyve Çekirdek	Meyvesi ve bitki çayı zayıflama amacıyla kullanılmaktadır	HÖ 1132
Rosaceae	<b>Prunus domestica</b> L. subsp. <b>insititia</b> (L.) C.K.Schneid.	Mürdüm eriği	Meyve	Bağışıklık sistemi ve vücut direncinin kuvvetlenmesinde kullanılmaktadır	HÖ 1135
Rosaceae	<b>Prunus dulcis</b> (Mill.) D.A. Webb	Acı badem	Tohum	Şeker hastalığı ve kurt düşürücü durumlar için kullanılmaktadır	HÖ 1022
Rosaceae	<b>Prunus dulcis</b> (Mill.) D.A. Webb	Tatlı badem	Bitkisel yağ	Saç ve kirpiklerin dökülmesini önlemek amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1121
Rosaceae	<b>Rosa canina</b> L.	Kuşburnu	Meyvesi	İdrar artırıcı, kuvvet verici ve zayıflamak amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1113
Rosaceae	<b>Rosa</b> spp.	Gül	Petalleri	Çocukların sancılarını durdurmak amaçlı kullanılmaktadır	HÖ 1051
Rosaceae	<b>Rubus canescens</b> DC.	Böğürtlen	Kökü	Şeker hastalığında kullanılmaktadır	HÖ 1052
Rubiaceae	<b>Galium verum</b> L. subsp. <b>verum</b>	Sarı yoğurt otu	Çiçekli gövde uçları	Guatr hastalığı ve kan yapıcı amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1019
Rutaceae	<b>Ruta chalepensis</b> L.	Sedef otu	Toprak üstü kısımları	Tansiyon ve dolaşım bozukluklarında ve haricen de romatizmaya karşı kullanılmaktadır	HÖ 1069

Santalaceae	<b>Viscum album</b> L. subsp. <b>album</b>	Ökseotu, Çekem	Meyveleri	Kusturucu, tansiyon düşürücü, kalbi kuvvetlendirici, yatıştırıcı olarak kullanılmaktadır	HÖ 1096
Sapotaceae	<b>Argania spinosa</b> (L.) Skeels	Argan	Uçucu yağ	Cilt parlaklığını artırmada ve saç dökülmesini engellemeye karşı kullanılmaktadır	HÖ 1137
Sapindaceae	<b>Aesculus hippocastanum</b> L.	Atkestanesi	Meyvesi	Damar daraltıcı, kan kesici, ateş düşürücü, basur memelerini küçültücü amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1039
Scrophulariaceae	<b>Verbascum tenue</b> Murb	Sığırkuyruğu	Çiçekleri	Astım rahatsızlığında ve balgam sökücü olarak kullanılmaktadır.	HÖ 1046
Simaroubaceae	<b>Quassia amara</b> L.	Acı Yonga	Kabuk	iştah açıcı, kuvvet verici, metabolizmayı güçlendirici ve bağırsaktaki kurtları düşürücü amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1100
Solanaceae	<b>Hyoscyamus niger</b> L.	Kuşkana, Durana	Meyveleri	Kansızlıkta kullanılmaktadır	HÖ 1114
Theaceae	<b>Camellia sinensis</b> (L.) Kuntze	Yeşil Çay	Yaprak	Zayıflatıcı, kan şekeri düzenleyici ve kolesterol dengeleyici amaçlar için kullanılmaktadır	HÖ 1017
Urticaceae	<b>Urtica dioica</b> L.	Isırgan otu	Tohumları Kuru yaprakları	Ağrı kesici, kan temizleyici, hormon dengeleyici, cinsel gücü artırıcı ve kanser tedavisi için kullanılmaktadır	HÖ 1115
Vitaceae	<b>Vitis vinifera</b> L.	Üzüm	Çekirdek, meyve	Beden ve zihin gücü arttırıcı, kalbi kuvvetlendirici ve besleyici özellikleri için kullanılmaktadır	HÖ 1005
Xanthorrhoeaceae	<b>Aloe vera</b> (L.) Burm.f.	Sarısabır	Yaprak	Cilt tahrişlerinde, derideki yaralarda, vücuttaki iltihabı ve ödemi geçirmede kullanılmaktadır	HÖ 1102
Zingiberaceae	<b>Alpinia officinarum</b> Hance	Havhcan	Rizom	Soğuk algınlığı, nezle ve grippe iyileştirici ve bağırsaktaki gazları giderici ve romatizmaya karşı kullanılmaktadır	HÖ 1040
Zingiberaceae	<b>Curcuma longa</b> L.	Zerdeçal	Kök	İltihap giderici, sinirleri uyarıcı ve karaciğer hastalıklarına karşı kullanılmaktadır	HÖ 1143
Zingiberaceae	<b>Elettaria cardamomum</b> (L.) Maton	Kakule	Meyve	Böbrek hastalıklarında, mide hastalıklarında ve solunum yolu hastalıklarında kullanılmaktadır	HÖ 1144
Zingiberaceae	<b>Zingiber officinale</b> Roscoe	Zencefil	Uçucu yağ, toprakaltı gövdesi	Bronşite bağlı öksürükte ve iltihap kurutucu olarak	HÖ 1035
Zygophyllaceae	<b>Tribulus terrestris</b> L.	Çoban çökerten, Demirdikeni	Meyveleri	Taş düşürücü, idrar söktürücü ve kuvvet verici özellikle damar tıkanıklığı rahatsızlıklarında yaygın olarak kullanılmaktadır.	HÖ 1015

Table 2. Compositions and other products sold in pharmacies and herbalists of Şanlıurfa

Ürünün Adı (Name of the Product)	Üretici Firma Manufacturer	Muhteviyatı (content)	Kullanım Amaçları (Intended Use)
Kimyonlu rezene çayı	Humana Hekimhan Mecitefendi	<b>Cumium cyminum</b> L. <b>Foeniculum vulgare</b> Mill.	Anne sütü arttırıcı, bebeklerde gazla bağlı olarak mide ve bağırsak sistemindeki gaz sancılarının giderilmesi
Papatya çayı	Milupa Mecitefendi Nurs	<b>Matricaria chamomilla</b> L.	Sakinleştirici ve mideyi rahatlatıcı
Mate	Fitovision	<b>Ilex paraguariensis</b> A.St.-Hil.	Zayıflama çayı, sakinleştirici
Fito- L	Fitovision	<b>Hibiscus sabdariffa</b> L. <b>Ilex paraguariensis</b> St. Hill. <b>Prunus domestica</b> L. subsp. <b>insititia</b> (L.) C.K. Schneid. <b>Prunus avium</b> L. <b>Camellia sinensis</b> (L.) Kuntze <b>Frangula purshiana</b> L. <b>Calluna vulgaris</b> L. Hull.	Zayıflama çayı
Fito-relax	Fitovision	<b>Melissa officinalis</b> L. <b>Lavandula angustifolia</b> Mill. <b>Passiflora edulis</b> Sims. <b>Humulus lupulus</b> L.	Rahatlatıcı, strese karşı
Ballı harnuplu bitkisel çay	Themra bitkisel ürünler	<b>Ceratonia siliqua</b> L.	Cinsel güç arttırıcı, kısırlık tedavisinde
Ballı kırmızı ginsengli macun	Themra bitkisel ürünler	<b>Panax ginseng</b> C.A. Meyer.	Cinsel yetersizliğe karşı, güçsüzlük ve strese karşı
Harnuplu ve Polenli bitkisel karışım macun	Çınar	<b>Ceratonia siliqua</b> L.	Cinsel güç arttırıcı, kısırlık tedavisinde
Keçiboynuzu özü ve vitamin içeren takviye edici gıda	Hünnap	<b>Ceratonia siliqua</b> L.	Cinsel güç arttırıcı, kısırlık tedavisinde
Üzüm çekirdeği ekstresi şurubu	Nutrigen	<b>Vitis viniferae</b> L.	Çocukların gelişimine yardımcı
Meyan balı Bitkisel pastil	Otacı	<b>Glycyrrhiza glabra</b> L.	Balgam söktürücü, boğaz iltihabı azaltıcı
Ginseng içeren takviye edici gıda	Pharmaton	<b>Panax ginseng</b> C.A. Meyer.	Enerji verici
Passiflora şurup	Sandoz	<b>Passiflora edulis</b> Sims.	Huzursuzluk, endişe, ruhsal sıkıntıların giderilmesinde ve uykusuzluk tedavisinde
Yer fıstığı yağı içeren takviye edici gıda (kapsül ve şurup)	Zade vital	<b>Arachis hypogaea</b> L.	Kolesterol düzenleyici, bağıışıklığı güçlendirici
Melissa liquid (damla ve şurup)	BayBay Infanium	<b>Melissa officinalis</b> L.	Bebeklerde rahatlatıcı ve uykuya yardımcı
Sistifix	Zade vital	<b>Vaccinium macrocarpon</b> L. <b>Salvia officinalis</b> L.	İdrar yolları enfeksiyonları, Bağıışıklığı güçlendirici
Çörek otu yağı içeren takviye edici gıda	Zade vital	<b>Nigella sativa</b> L.	Cilt güzelliği, kabızlık, mide ağrıları, bağırsak kurtları

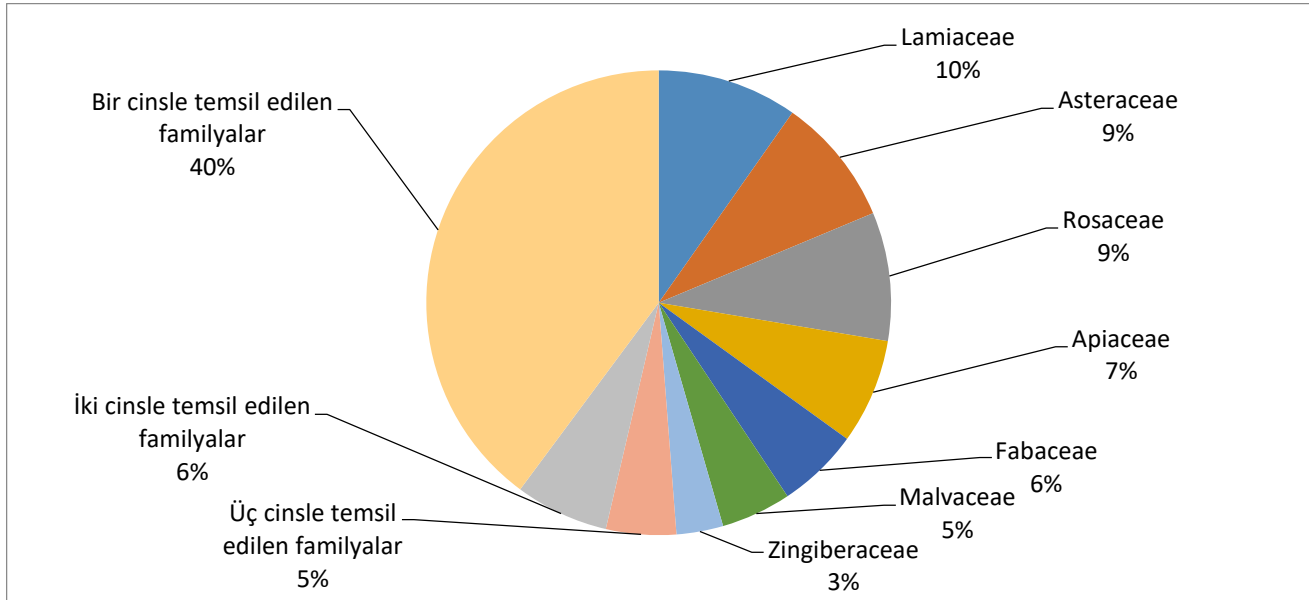
Tusimed (kekik, hatmi, zencefil, aserola, meyan kökü)	Medicago	<b>Thymus fallax</b> Fisch & C.A. Meyer. <b>Althaea officinalis</b> L. <b>Zingiber officinale</b> Roscoe <b>Malpighia emarginata</b> D.C. <b>Glycyrrhiza glabra</b> L.	Bağışıklığı güçlendirmek için
Ivy leaves dry extract cough syrup	Prospan	<b>Hedera helix</b> L.	Öksürük şurubu
Kara mürver extresi kapsülü	Zade vital	<b>Sambucus nigra</b> L.	Grip, neze ve soğuk algınlığına karşı, bağışıklığı güçlendirici
Karadut şurubu	Ress	<b>Morus nigra</b> L.	Aft, mantar ve ağız içi yaralarının iyileştirilmesinde
Curcumin (Kapsül)	Solgar Zade Vital	<b>Curcuma longa</b> L.	İltihaplanmayı azaltmaya, osteoartrit ve romatoid artrit, ağrı ve inflamasyon semptomlarını hafifletmeye yardımcı
Chia tohumu tıbbi bitkisel drog	Fitovision	<b>Salvia hispanica</b> L.	Hafıza güçlendirici, zayıflama
Hayıt tohumu tıbbi bitkisel drog	Fitovision	<b>Vitex agnus-castus</b> L.	Kadinsal hormonları düzenleyici, anne sütü arttırıcı
Yeşil çay tıbbi bitkisel drog	Fitovision	<b>Camellia sinensis</b> (L.) Kuntze	Zayıflatıcı, dolaşım sistemini koruyucu
Keten tohumu tıbbi bitkisel drog	Fitovision	<b>Limum usitatissimum</b> L.	Zayıflatıcı
Moringa tıbbi bitkisel drog	Fitovision	<b>Moringa oleifera</b> Lam	Zayıflatıcı
Çoban çökerten bitkisel drog	Fito viston	<b>Tribulus terrestris</b> L.	Cinsel güç arttırıcı
Beyaz çay	Fito viston Fitovision	<b>Camellia sinensis</b> (L.) Kuntze	Sakinleştirici, zayıflama, antioksidan özelliği
fito-milk	fito viston	<b>Cuminum cyminum</b> L. <b>Foeniculum vulgare</b> Mil. <b>Melissa officinalis</b> L. <b>Prunus domestica</b> L. subsp. <b>insititia</b> (L.) C.K. Schneid.	Anne sütü arttırıcı, bebek için gaz giderici
Ginsengli karışık bitki çayı	Nurs lokman hekim mecitefendi	<b>Panax ginseng</b> C.A Meyer.	Yorgunluk, güçsüzlük ve strese karşı
Zencefilli karışık bitki çayı	Nurs Doğadan Shiffa home	<b>Zingiber officinale</b> Roscoe	Öksürük ve iltihap kurutucu
Bodurotlu karışık bitki çayı	Nurs lokman hekim	<b>Teucrium polium</b> L.	Sakineştirici, konsantrasyon bozukluğuna karşı
Acı çehreli karışık bitki çayı	Nurs	<b>Frangula alnus</b> Mill.	Sindirim sistemine yardımcı ve Zayıflama
Isırgan bitki çayı	Nurs Sema sultan Prof saraçoğlu	<b>Urtica dioica</b> L.	stresi azaltan, kan basıncını, kan şekerini, kolestrolü düzenleyen, ağrı ve iltihabı hafifleten
Sinameki bitki çayı	Nurs Arifoğlu	<b>Senna marilandica</b> (L.) Link	Zayıflama çayı, kabızlık giderici
Adaçayı bitki çayı	Nurs Prof saraçoğlu	<b>Salvia fruticosa</b> Mill.	Bağışıklığı güçlendirici, zihin açıcı, depresyona karşı
Karabaş otu bitki çayı	Nurs	<b>Lavandula stoechas</b> L.	Bağışıklığı güçlendirici, bağırsak gazlarını giderici
Kuşburnu bitkisel çay	Nurs Doğadan	<b>Rosa canina</b> L.	Bağışıklık sistemini güçlendirici

Ebe gümece bitki çayı	Nurs Themra	<i>Malva sylvestris</i> L.	Solunum yolu hastalıklarında (balgam söktürücü, bronşit, öksürük, anfizem)
Çakşır otu kökü bitki çayı	Nurs	<i>Ferula orientalis</i> L.	Cinsel gücü artırıcı ve kısırlığı önleyici
Ekinezya bitki çayı	Nurs Doğadan Doğuş	<i>Echinacea purpurea</i> L.	soğuk algınlığı, grip, sinüzit, faranjit, boğaz iltihabına karşı
Yakı otlı bitki çayı	Mecitefendi	<i>Epilobium angustifolium</i> L.	Prostat tedavisinde
Avokado yapraklı çay	Mecitefendi	<i>Persea americana</i> Mill.	Ağrı kesici, böbrek taşlarını düşürücü
Zeytin yapraklı karışık bitki çayı	Nurs lokman hekim	<i>Olea europaea</i> L.	Bağışıklık sistmini güçlendirici
Apitera mind	Balparmak	<i>Ginkgo biloba</i> L. <i>Curcuma longa</i> L. <i>Rosmarinus officinalis</i> L. <i>Vaccinum myrtillus</i> L.	Bağışıklık sistemini güçlendirici, yorgunluğa ve halsizliğe karşı
Civanperçemi bitki çayı	Fito viston	<i>Achillea millefolium</i> D.C	Ağrı kesici sakinleştirici
Anasonlu karışık bitki çayı	Ress Dermolife	<i>Pimpinella anisum</i> L.	Anne sütünü artırıcı
Kayıslı biberiyeli bitki çayı	Çınar Esila Akzer	<i>Prunus armeniaca</i> L. <i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Zayıflama
Teff tohumlu çay	Teaherb	<i>Eragrostis tef</i> (Zucc.) Trotter	Zayıflama
Passiflora ve Velerian Ekstratlı Takviye Edici Gıda	Passifmood	<i>Passiflora edulis</i> Sims. <i>Valeriana officinalis</i> L.	Rahatlatıcı, strese karşı
Gasodex şurup (rezene, kimyon, anason, papatya)	Nutrigen	<i>Foeniculum vulgare</i> Mill. <i>Cuminum cyminum</i> L. <i>Pimpinella anisum</i> L. <i>Matricaria chamomilla</i> L.	Bebek gazlarını çıkarmak amacıyla
Vicol Bitkisel damla	Vicol Vitamax	<i>Matricaria chamomilla</i> L. <i>Melissa officinalis</i> L. <i>Cuminum cymimum</i> L. <i>Anethum graveolens</i> L.	Bebek gazlarını çıkarmak amacıyla
Passiflora takviye edici gıda	Passif Mood Miraderm	<i>Passiflora edulis</i> Sims.	Rahatlatıcı, strese karşı
zinco damla (kimyon yağı, dereotu yağı)	Berko	<i>Cuminum cymimum</i> L. <i>Anethum graveolens</i> L.	Bebeklerde iştah açıcı, gelişime yardımcı
Kudret narlı karışık bitkisel macun	Hekimhan Nurs	<i>Momordica charantia</i> L.	Mide ve bağırsak hastalıklarında
Avokado yapraklı karışık bitkisel macun	Nurs	<i>Persea americana</i> L.	Böbrek taşlarının düşürmek için
Biberiyeli karışık bitkisel macun	Nurs	<i>Rosmarinus officinalis</i> L.	Solunum yolları hastalıkları, zayıflama
Çakşır kökü suyu	Mecitefendi	<i>Ferula orientalis</i> L.	Cinsel gücü artırıcı ve kısırlığı önleyici
Kekik suyu	Mecitefendi	<i>Thymus falax</i> Fisch & C.A Meyer.	Görme yeteneğini artırmaya
Üzerlik tohumu bitkisel karışım toz ve bitki çayı	Themra Mecitefendi	<i>Peganum harmala</i> L.	Soğuk algınlığında

Ginkgo bilobalı bitkisel macun	Hekimhan	<b>Ginkgo biloba</b> L.	Astım, bronşit ve ruhsal rahatlama
Aloe vera yağ, jel ve kremi	Biorlx Ddf Babe Badger	<b>Aloa vera</b> (L.) Burm.f.	Cilt güzelliği
Doğal sarımsak özlü şampuan	Fiyto bioxcin Zigavus Natur way Katrandükkanı Naturaline	<b>Allium sativum</b> L.	Saç dökülmesi
Kinoa bitkisel toz ve bitki çayı	Nurs	<b>Chenopodium quinoa</b> Willd.	Zayıflama
Isırgan tohumu yağı	Zade vital Talya	<b>Urticae piluliferae</b> L.	Cildin yenilenmesi ve canlanması, Saç dökülmesi
Kayısı çekirdeği yağı	Botalife, Talya	<b>Prunus armeniaca</b> L.	Cilt nemlendirici
Avokado yağı	Talya	<b>Persea gratissima</b> L.	Cilt güzelliği
Hindistan cevizi yağı	Botalife	<b>Cocos nucifera</b> L.	Makyaj temizleyici
Argan yağı	Botalife, mecitefendi	<b>Argania spinosa</b> (L.) Skeels	Saç dökülmesi
Sarı kantaron yağı	Botalife Alvin	<b>Hypericum perforatum</b> L. subsp. <b>veronense</b> (Schrank) H. Linb.	Depresyona karşı
Susam yağı	Talya	<b>Sesamum indicum</b> L.	Kuvvet verici, Cilt güzelliği
Çörek otu yağı	Botalife, Ress, zadevital	<b>Nigella sativa</b> L.	Cilt güzelliği, kas ağrıları, baş ağrıları gibi dayanılmaz ağrıları masaj yaparak gidermekte
Kakao yağı	Botalife	<b>Theobroma cacao</b> L.	Dudak çatlakları, egzama ve sedef yaraları
Kekik yağı	Talya, Leafy	<b>Thymus fallax</b> Fisch C.A. Meyer.	Öksürük, bronşit, soğuk algınlığı
Çay ağacı yağı	Botalife	<b>Melaleuca alternifolia</b> James Cook	Akne ve sivilceye karşı, cilt sağlığı için
Ardıç Tohumu Yağı	Botalife	<b>Juniperus communis</b> L.	İdrar yolları ve sindirim yolları hastalıkları için
Çam terebentin yağı	Botalife	<b>Pinus brutia</b> Ten.	Cilt güzelliği, Saç dökülmesi
Adaçayı yağı	Ress	<b>Salvia fruticosa</b> Mill.	Bağışıklığı güçlendirici, zihin açıcı
Nar çekirdeği yağı	Botalife, Zade vital	<b>Punica granata</b> L.	Cilt güzelliği için
Rezene yağı	Botalife	<b>Foeniculum vulgare</b> L.	Anne sütü arttırıcı
Tatlı Badem yağı	Miraderm Mecitefendi	<b>Prunus dulcis</b> (Mill.)D.A.Webb	Cildi güzelleştirir, kirpik dökülmesini önler.
Acı badem yağı	Alvin, Arifoğlu	<b>Amygdalus communis</b> L.	Cilt güzelliği, Saç besleyici
Ylang ylang yağı	Alvin	<b>Cananga odorata</b> (Lam.) Hook.f. & Thomson	Afrodizyak, uykusuzluk problemi, sakinleştirici

Çizelge 3. Araştırmanın diğer çalışmalarla karşılaştırılması  
Table 3. Comparison of our research with other studies

Çalışmanın sonuçları Results of the study	Bu çalışma Present study	Gaziantep ili aktarlarında satılan bitkiler ve Etnobotanik özellikleri (Yiğit, 2014)	Kahramanmaraş şehir merkezindeki aktarlarda bulunan tıbbi bitkiler (Çömlekçioğlu ve Karaman, 2008)	Adana Aktarlarında tedavi amacıyla satılan bitkisel droglar (Kayıran ve Kırıcı, 2019)
Familya sayısı Family number	70	-	-	-
Takson sayısı Number of taxa	144	122	178	142
Terkip sayısı Number of preparations	84	-	-	-
Kaynak kişi sayısı Number of resource persons	61	30	17	20



Şekil 2. Familyaların takson sayılarının yüzdelik dağılımı  
Figure 2. Percentage distribution of taxa numbers of families

- Zayıflama amaçlı satılan bazı bitkiler; *Ilex paraguayensis*, *Chenopodium quinoa*, *Juniperus communis*, *Juniperus oxycedrus*, *Salvia hispanica*, *Linum usitatissimum*, *Moringa oleifera*, *Eragrostis tef*, *Zea mays*, *Portulaca oleracea*, *Frangula alnus*, *Prunus armeniaca*, *Prunus armeniaca*, *Rosa canina*, *Camellia sinensis* ve *Tilia platyphyllos*'dır.
- Bağışıklık sistemini güçlendirici amaçlı satılan bazı bitkiler; *Anethum graveolens*, *Echinacea purpurea*, *Alkanna tinctoria*, *Arachis hypogaea*, *Malpighia emarginata*, *Hibiscus sabdariffa*, *Morus nigra*, *Olea europaea*, *Portulaca oleracea*, *Nigella sativa*, *Prunus domestica*, *Nigella sativa*, *Prunus domestica* ve *Rosa canina*'dır.
- Afrodizyak amaçlı satılan bazı bitkiler *Capparis sicula*, *Cananga odorata*, *Eryngium campestre*, *Ferula orientalis*, *Gundelia tournefortii*, *Terminalia citrina*,

- Ginkgo biloba*, *Cerasus mahaleb*, *Urtica dioica* subsp. *dioica* ve *Panax ginseng*'dir.
- Saç dökülmesi, saç bakımı amaçlı satılan bitkiler; *Allium sativum*, *Argania spinosa*, *Senna marilandica*, *Cocos nucifera*, *Juglans regia*, *Pinus brutia*, *Pistacia terebinthus*, *Platanus orientalis*, *Prunus dulcis*, *Punica granata*, *Lavandula angustifolia*, *Matricaria chamomilla*, *Momordica charantia* ve *Nigella sativa*'dır.
- Soğuk algınlığını önleme amaçlı satılan bazı bitkiler; *Alpinia officinarum*, *Curcuma longa*, *Cydonia oblonga*, *Echinacea purpurea*, *Gundelia tournefortii*, *Juniperus communis*, *Hibiscus sabdariffa* *Malpighia emarginata*, *Matricaria chamomilla*, *Mentha piperita*, *Peganum harmala*, *Rosmarinus officinalis*, *Sambucus nigra* ve *Thymus fallax*'dır.
- Ateş düşürücü amaçlı satılan bazı bitkiler;



*Aesculus hippocastanum*, *Alkanna tinctoria*, *Elaeagnus angustifolia*, *Hibiscus sabdariffa*, *Matricaria chamomilla*, *Quassia amara*, *Teucrium polium*, *Tilia platyphyllos* ve *Urtica dioica*'dır.

○ İshal kesici amaçlı satılan bazı bitkiler; *Terminalia citrina*, *Ceratonia siliqua*, *Quercus infectoria*, *Hypericum perforatum* ve *Punica granatum*'dır.

○ Kabızlık giderici amaçlı satılan bazı bitkiler; *Aloe vera*, *Alkanna tinctoria*, *Senna alexandrina*, *Senna marilandica*, *Capparis sicula*, *Cyperus rotundus*, *Senna marilandica*, *Lamium album*, *Laurus nobilis*, *Portulaca oleracea*, *Prunus armeniaca*, *Prunus domestica*, *Vitis vinifera* ve *Ziziphus jujuba*'dır.

○ Mevsimlere göre değişen drog satışlarına bakıldığında kış aylarında soğuk algınlığı, nezle, grip gibi rahatsızlıklara karşı kullanılan ve özellikle çay şeklinde tüketilen bitkilerin satışlarının arttığı belirlenmiştir. Kış aylarında satışı artan bitkiler Zahter (*Thymbra spicata* subsp. *spicata*), İhlamur (*Tilia platyphyllos* subsp. *platyphyllos*), Zerdeçal (*Curcuma longa*), Zencefil (*Zingiber officinale*, Hatmi çiçeği (*Althaea officinalis*) ve Kuşburnu (*Rosa canina*) olarak sıralanabilir. Yaz aylarında ise acı cehre, deve gözü, sinameki, mısır püskülü ve kiraz sapı gibi sindirim sistemi rahatsızlıkları ve zayıflamaya yönelik bitkilerin satışının arttığı belirlenmiştir. Ayrıca Şanlıurfa'da oldukça yaygın olarak serinletici bir içecek olarak kullanılan meyan kökünden elde edilen şerbetin satışında da yaz aylarında ve ramazan ayında arttığı görülmüştür.

○ Bazı aktar dükkânlarında, özellikle Haşimiye meydanı denilen Tenekeci aktar pazarında zirai ilaçların satıldığı tespit edilmiştir. Gezilen tüm aktarlar arasında %7 oranına tekabül etmektedir. Gerekli merciler tarafından gerekli denetimlerin yapılması önerilmektedir.

○ Aktarların sattıkları bazı terkiplerin veya macunların üzerinde içeriği belirtecek tarzda herhangi bir etikete yer verilmediği görülmüştür. Bu durumun, gerekli merciler tarafından kontrol edilmesi önerilmektedir.

## TEŞEKKÜR

Bilgilerine başvurduğumuz Şanlıurfa'daki Eczane sahipleri, aktarlara ve maddi destek sağlayan HÜBAK' a (Proje No 18103) teşekkür ederiz.

## Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamışlardır.

## Çıkar Çatışması Beyanı

Makale yazarları aralarında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

## KAYNAKLAR

Açıkgöz MA, Batı E, Demirkol G 2012. Bitkisel Tedavi, Halk Hekimliği ve Aktarlar. Tıbbi ve Aromatik

Bitkiler Sempozyumu Bildiri Özet Kitabı 458-461, 13-15 Eylül 2012, Tokat.

Adıgüzel F, Kızılaslan N 2016. İstanbul İlinde Tıbbi Aromatik ve Baharat Bitkileri Satışı Yapan Aktarların Yapısal Özellikleri ve Mevzuat Hakkındaki Görüşleri. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi 31(1): 40-59.

Akan H, Aslan M 2005. A Folkloric and Ethnobotanical Research on Sanliurfa Isot. IVth International Congress of Ethnobotany ICEB 2005, 21-26 August 2005, İstanbul.

Akan H, Aydoğdu M, Korkut MM, Balos MM 2013. An Ethnobotanical Research of the Kalecik Mountain Area (Şanlıurfa, South-East Anatolia). Biological Diversity and Conservation 6 (2):84-90.

Akan H, Ayaz H 2016. Gölpınar (Şanlıurfa-Türkiye) Mesire Yeri Florası ve Etrafındaki Köylerin Etnobotanik Özellikleri. Bağbahçe Bilim Dergisi 2(3):64-94

Akan H, Aslan M, Balos MM 2005. Sanliurfa Semt Pazarlarında Satılan Dogal Bitkilerin Etnobotanigi. Ot Sistematik Botanik Dergisi 12 (2):43-58.

Akan H, Aslan M, Eker İ 2004. *Capparis* L. (Kapari) Cinsinin GAP Bölgesindeki İşlenmesi, İhracatı ve Son Populasyon Durumu. Ot Sistematik Botanik Dergisi 11 (1):105-118.

Akan H, Bakır SY 2015. Kahta (Adıyaman) Merkezi ve Narince Köyünün Etnobotanik Açından Araştırılması. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi 4(2):219-248

Akan H, Balos M 2008. GAP Bölgesi'nden Toplanan Meyan Kökü (*Glycyrrhiza glabra* L.) Taksonunun İhracat Durumu, Etnobotanik Özellikleri ve Tıbbi Önemi. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi 20 (2): 233-241.

Akan H, Korkut MM, Balos MM 2008. Arat Dağı ve Çevresinde (Birecik, Şanlıurfa) Etnobotanik Bir Araştırma. Fırat Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi 20 (1): 67-81.

Akan H, Balos MM, Tel AZ 2013. Birecik (Şanlıurfa) Yöresindeki Bazı Baklagil Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri Adıyaman Üniversitesi Tarımsal Araştırma ve Uygulama Merkezi Uluslararası Dergisi 1 (1): 32-40.

Akman Y 2011. İklim ve Biyoiklim. Ankara: Palme Yayınları.

Akbulut S, Özkan ZC 2016. Herbalist-Customer Profile in Medicinal and Aromatic Herbs Trade: A Case Study of Kahramanmaraş, Turkey. Kastamonu University Journal of Forestry Faculty 16 (1): 246-252

Alpınar K, Yazıcıoğlu E 2019. Türkiye Etnobotanik Bibliyografyası 1928-2018. Erol Ofset Matbaacılık, Samsun.

Altan S 2008. Aktarlar: Şifalı Bitkilerin Kullanımı ve Etik Sorunlar. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences 28 (6): 209-212.

- Altay V, Karahan F 2012. Tayfur Sökmen Kampüsü (Antakya-Hatay) ve Çevresinde Bulunan Bitkiler Üzerine Etnobotanik Bir Araştırma. *Karadeniz Fen Bilimleri Dergisi* 3(2):13-28.
- Altay V, Karahan F, Sarcan YB, İlçim A 2015. An Ethnobotanical Research on Wild Plants Sold in Kırıkhan District (Hatay/Turkey) Herbalists and Local Markets. *Biological Diversity and Conservation* 8(2): 81-91.
- Anonim 2010. İl Çevre Durum Raporu. Şanlıurfa Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Şanlıurfa.
- Anonim 2020a. Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamalarının Klinik Araştırmaları Hakkında yönetmelik <https://getatportal.saglik.gov.tr/>
- Anonim 2020b. The Plant List (2013). <http://www.theplantlist.org/tpl1.1/search?q=carex> (erişim tarihi: 28.02.2020).
- Aslan M 2013. Plants Used for Medical Purposes in Şanlıurfa (Türkiye). *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi* 16(4): 28-35.
- Ayanoğlu, F., Mert, A., Kaya, D. A. 1999. Hatay Yöresinde Halk Arasında Kullanılan Bazı Önemli Tıbbi ve Kokulu Bitkilerin Toplanması. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 4 (1-2): 101-116.
- Aydoğdu M, Akan H 2005. The Flora of Kalecik Mountain (Şanlıurfa, Turkey). *Turkish Journal of Botany* 29 (2): 55-174.
- Balos MM, Akan H 2007. Zeytinbahçe-Akarçay (Birecik, Şanlıurfa) Arasında Kalan Bölgenin Etnobotanik Özellikleri. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Dergisi* 2(29):170: 155-171
- Başaran AA 2012. Türkiye'deki Bitkisel İlaçlar ve Ürünlerde Yasal Durum. *MİSED* (27-28):22-26.
- Başer KHC, Honda G, Miki W 1986. Türkiye'de Aktarlar ve Bitkisel Droglar. *İslam Kültürü Araştırmaları Serisi No:27*.
- Bayramoğlu MM, Toksoy D 2009. Aktarlar ve Tıbbi Bitki Ticareti Üzerine Bir Araştırma (Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). *Orman Mühendisliği Dergisi* 45 (6): 34-39.
- Baytop T 1984. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi. İstanbul Üniv. Yay. No. 3637, Eczacılık Fakültesi Yayın No.40: 240-376, İstanbul.
- Bulut G, Korkmaz A, Tuzlacı E 2017. The Ethnobotanical Notes from Nizip (Gaziantep-Turkey). *İstanbul Journal of Pharmacy* 47(2): 57-62.
- Çini M 1983. Urfa'ya özgü ilaçlar. *Şanlıurfa Harran Dergisi* 19: 6-7.
- Çömlekçioğlu N, Karaman Ş 2008. Kahramanmaraş Şehir Merkezindeki Aktar'larda Bulunan Tıbbi Bitkiler. *KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi* 11(1):23-32.
- Çubukcu B, Sarıyar G, Meriçli AH, Sütlüpinar N, Mat A, Meriçli F 2002. Fitoterapi Yardımcı Ders Kitabı. İÜ Eczacılık Fakültesi Yayın No: 79, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü.
- Davis PH 1965-1985. Flora of Turkey and the East Aegean Island. Edinburgh: Edinburgh Univ. Press., vol. 1-9.
- Davis PH, Milli RR, Kit T 1988. Flora of Turkey and the East Aegean Island, 10 (Suppl. I). Edinburgh: Edinburgh Univ. Press.
- Deniz L, Serteser A, Kargıoğlu M 2010. Uşak Üniversitesi ve Yakın Çevresindeki Bazı Bitkilerin Mahalli Adları ve Etnobotanik Özellikleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi* 10 (1): 57-72.
- Ersin F, Aksoy Ş 2004. Şanlıurfa'da Bir Halk Hekimi Attar İsa'. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Ethics-Law and History* 12(2): 87-91.
- Ersöz T 2012. Bitkisel İlaçlar ve Gıda Takviyeleri ile İlgili Genel Yaklaşım ve Sorunlar. *Mised* (27-28): 9-19.
- Demirez M, Nilufer O, Ergun F 2014. Ankara Aktarlarında Nane Adıyla Satılan Örnekler Üzerinde Çalışmalar. *Spatula DD* 4(4):223-231.
- Faydaoğlu E, Sürücüoğlu MS 2011. Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi* 11 (1):52-67.
- Furkan MK 2016. Adıyaman İlinde Yetişen Bazı Bitkilerin Etnobotanik Özellikleri. *Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, 20 sy.
- Güner A, Aslan S, Ekim T, Vural M, Babaç MT 2012. Türkiye Bitkileri Listesi (Damarlı Bitkiler). İstanbul: Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ve Flora Araştırmalar Derneği Yayını 1, 1290 sy.
- Heinrich M, Barnes J, Gibbons S, Williamson EM 2004. *Fundamentals of Pharmacognosy and Phytotherapy*. Churchill Livingstone, Edinburgh.
- Kaya ÖF, Dağlı M, Çelik HT 2019. An Ethnobotanical Research in Şanlıurfa Central District and Attached Villages (Turkey). *Indian Journal of Traditional Knowledge* 19(1):7-23.
- Kayıran SD, Kırıcı S 2019. Adana (Türkiye) Aktarlarında Tedavi Amacıyla Satılan Bitkisel Droglar. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi* 22(2):183-192.
- Kendir G, Güvenç A 2010. Etnobotanik ve Türkiye'de Yapılmış Etnobotanik Çalışmalara Genel Bir Bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi* 30 (1):49-80.
- Kırıcı S 2015. Türkiye'de Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Genel Durumu. *Türktob, Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi* 15:4-11.
- Koçtürk OM, Kalafatçılar ÖA, Özbilgin N, Atabay H 2009. Türkiye'de Bitkisel İlaçlara Bakış. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 46 (3): 209-214.
- Korkmaz M, Karakurt E 2014. Kelkit (Gümüşhane) Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler. *Journal of*

- Natural & Applied Sciences 18 (3):60-80.
- Kökçü B, Esen O, Uysal E 2015. Medicinal Plants Sold in Çanakkale/Turkey City Center Herbalists. *Biological Diversity and Conservation* 8 (3): 80-91.
- Leblebici S, Bahtiyar DS, Özyurt SM 2012. Kütahya Aktarlarında Satılan Bazı Tıbbi Bitkilerin Ağır Metal Miktarlarının İncelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 29 (1): 1302-3055.
- Malyer H, Aydın SÖ, Tümen G, Er S 2004. Tekirdağ ve Çevresindeki Aktarlarda Satılan Bazı Bitkiler ve Tıbbi Kullanım Özellikleri. *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* (007):103-11.
- Özel A 1999. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkileri. GAP I. Tarım Kongresi 26-28 Mayıs 1999, Şanlıurfa.
- Özhatay E 2017. İstanbul'un Avrupa Yakasındaki Eczane ve Aktarlarında Zayıflatıcı Amaçlı Satılan Bitkisel Droglar. *lectio scientific*, 1(1): 18-25.
- Polat R, Selvi S, Çakılçoğlu U, Açar M 2012. Investigations of Ethnobotanical Aspect of Wild Plants Sold in Bingöl (Turkey) Local Markets. *Biological Diversity and Conservation* 5 (3):155-161.
- Polat R, Çakılçoğlu U, Ertuğ F, Satıl F 2012. An Evaluation of Ethnobotanical Studies in Eastern Anatolia. *Biological Diversity and Conservation* 5(2):23-40.
- Saraçoğlu A, Ergün B 2006. Türkiye'de Satılan Bazı Bitkisel Zayıflama Çaylarının İçerikleri ve Bu Çayların Kullanımına Bağlı Ortaya Çıkabilecek İstenmeyen Etkiler. *Türkiye Klinikleri J Med Sci* 26:355-363
- Sargın SA, Selvi S, Erdoğan E 2013. Alaşehir (Manisa) Yöresindeki Aktarlarda Satılan Tıbbi Bitkiler ve Kullanım Özellikleri. *Biological Diversity and Conservation* 6(3):4-45.
- Sarışen O, Çalışkan D 2005. Fitoterapi: Bitkilerle Tedaviye Dikkat. *Sted* 14(8): 182-87.
- Saskara C, Hürkul MM, Güvenç A 2010. Morphological and Anatomical Studies on *Melissa officinalis* L. (Balm, *Melissa*) which Sold in Herbalists. *Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi* 39 (2):123-143.
- Selvi S, Dağdelen A, Kara S 2013. Kazdağlarından (Balıkesir-Edremit) Toplanan ve Çay olarak Tüketilen Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 10(2): 26-33
- Sıcak Y, Çolak ÖF, İlhan V, Sevindik E, Alkan N 2013. Köyceğiz Yöresinde Halk Arasında Yaygın Olarak Kullanılan Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi* 4(2): 70-77.
- Solmaz E, Pınar AE 2009. Bitkilerle Tedavilerin Yan Etkileri. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi* 66 (3):133-141.
- Tulukcu E, Sağdıç O 2011. Konya'da Aktarlarda Satılan Tıbbi Bitkiler ve Kullanılan Kısımları. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* 27(4):304-308.
- Uzun BM, Aykaç G, Özçelik G 2014. Bitkisel Ürünlerin Yanlış Kullanımı ve Zararları. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi* 4(3):1-5.
- Volkan G, Dinler BS 2016. Kumru (Ordu) Yöresinde Doğal Olarak Yetişen Bazı Tıbbi ve Aromatik Bitkiler. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi* 11(1):146-156.
- Yapıcı İÜ, Hoşgören H, Saya Ö 2009. Kurtalan (Siirt) İlçesinin Etnobotanik Özellikleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 12:191-196.
- Yıldırım Ş 2004. Etnobotanik ve Türk Etnobotaniği. *Kebikeç-İnsan Bilimleri İçin Kaynak Araştırmaları Dergisi* 17:175-193.
- Yiğit SŞ 2014. Gaziantep İli Aktarlarında Satılan Bitkiler ve Etnobotanik Özellikleri. *Gaziantep Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*, 195 sy.
- Yücecan S 1988. Kanser Hastalığında Tedavi Amacıyla Kullanılan Yöresel Bitkiler. *Beslenme ve Diyet Dergisi* 17:111-120.
- Zohary M 1973. *Geobotanical Foundations of The Middle East*. Vol. 1- 2, Stuttgart: Gustav Fischer Verlag.